

Захист Вітчизни

Національно-патріотичне виховання: НОВА КОНЦЕПЦІЯ

Необхідно виховувати у дітей загальноукраїнське поняття патріотизму. На цьому під час «круглого столу», присвяченому обговоренню нового проекту концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, наголосив директор Дніпропетровського ліцею з посиленою військовофізичною підготовкою **Олександр Марусов**: «Проект концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді передбачає новий погляд на формування свідомості людини. Ми повинні асоціювати себе не з містом, не з

регіоном, а з державою Україна. Концепція не нав'язує нікому якось безкомпромісного погляду на ті чи інші речі або події».

На думку очільника ліцею, для повномасштабної реалізації ідей концепції, після того як вона пройде необхідні етапи затвердження, необхідно буде «подолати прірву між середньою та вищою школами»: «У школі є специфічні предмети і незалежно від профілю школи всі учні вивчають «Захист Вітчизни» та охоплені спільною системою виховної роботи. Потім іде дуже великий розрив. Сьо-

годні, на жаль, вища та середня школи у цьому не поєдналися. У вищі, коли людина обирає певну спеціалізацію, курс «Захист Вітчизни» не викладають».

Ще один учасник «круглого столу», голова ради директорів шкіл Дніпропетровщини **Віктор Міхненко** наголосив, що громадське обговорення нового проекту концепції, перш за все, є можливістю визначити широкий спектр думок і зробити кінцевий варіант програми дієвим і прийнятним для мешканців різних областей: «На даному етапі триває обговорення у навчальних закладах. Освітянам різних областей цю програму не спустили, що називається, «згори». Зараз у всіх, кого це дійсно цікавить, є можливість висловити свої думки та зауваження».

На думку експертів, запропонований проект концепції пропагує гуманістичні ідеї. Зокрема, йдеться про виховання та збереження особистості людини як ключової будь-якого навчального процесу. Також важливу роль пропонується приділяти самовихованню.

Протягом останнього часу в державі ведеться масштабна професійна і громадська полеміка щодо посилення якості підготовки резерву Збройних Сил України. Це питання вирішується через упровадження завдань і положень, викладених у Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, затвердженої Указом Президента України зі змінами від 29.10.2003 № 1227/2003 та Концепції національно-патріотичного виховання молоді, затвердженої Указом Президента України від 3.07.2008 № 616/2008. Механізм реалізації цих заходів, створений на початку періоду Незалежності України, заради простоти: наявність у навчальних програмах середньої школи предмета «Захист Вітчизни». Тим самим державне завдання обороноздатності країни, в частині підготовки мобілізаційного ресурсу, на перший погляд ніби виконане. З недавнього часу цей предмет входить до основних положень державного стандарту середньої освіти.

Проте, при вирішенні цього питання із самого початку закладені функціональні і структурні проблеми.

Критичні позиції є такі:

1. Які кваліфікаційні вимоги покладаються на учнів при вивченні предмета «Захист Вітчизни» і з ким вони погоджені.

Навчальна програма предмета, рекомендована МОН України (лист №1/11-6881 від 14.08.2009), у змісті навчального матеріалу та державних вимог містить вимоги до учнів, що не відповідають матеріально-технічному стану навчальної бази шкіл або є значно завищеними у порівнянні з навчальною початковою підготовкою в самих Збройних Силах, тобто кваліфікаційні вимоги щодо рівня теоретичних знань і практичних навичок учнів не погоджені між двома профільними міністерствами.

2. Героїко-патріотичне, військово-патріотичне, національно-патріотичне виховання чи навчальний процес предмета «Захист Вітчизни».

Існує певна принципова думка, що всі ці напрямки виховання в основному мають реалізуватись за рахунок предмета «Захист Вітчизни». А тому, коли настає час вивчення цього предмета в 10-11-х класах, світогляд майбутнього захисника вже практично сформований, мотивація патріотизму юної особистості або закладена, або ні, бо одне з головних завдань виховання мало бути відкладене в очікуванні предмета «Захист Вітчизни». Здається, деякою мірою спостерігалась заміна поняття «патріотичне виховання» на вивчення предмета «Захист Вітчизни» (тобто

ПРЕДМЕТ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ» або ПОЧАТКОВА ВІЙСЬКОВА СПРАВА

підготовки професійно навченої особи). З цього витікає наступне хибне рішення: головне завдання середньої школи шляхом предмета «Захист Вітчизни» – виховати майбутнього захисника Вітчизни. Звертаю увагу: не підготувати професійно навченого захисника, а виховати хлопця, для якого важливий середній бал атестата.

3. Як оцінити професійну готовність юнака до служби у Збройних Силах після вивчення предмета «Захист Вітчизни» в школі?

Дуже просто: через відповідні критерії оцінювання за 12-ти бальною системою. З боку освітнього закладу це виглядає приблизно так: вчили учня, вчили, а він показав низький рівень знань і навичок, ну то й що – значить не було мотивації, або погано вчив, а може він не буде чи не хоче служити. Такий результат освітянської діяльності не поодинокий. А з погляду підготовки мобілізаційного ресурсу країни критерії інші: вміє учень володіти зброєю чи ні, оволодів навичками дій в бою чи ні, набув основних знань військової справи чи ні. Відповідно підхід до оцінювання у цьому разі має бути: готовий до включення до мобілізаційного резерву чи ні.

4. Що робити?

А відповідь дуже проста. Не реформувати та оновлювати існуючий спосіб підготовки мобілізаційного резерву країни, а повністю змінити його основи, при цьому виділити два окремі напрямки: національно-патріотичне виховання і початкова військова справа.

Таким, чином загальноосвітні заклади впроваджують і реалізують питання національно-патріотичного виховання через предмети державного стандарту освіти: фізична культура, безпека життєдіяльності (в тому числі, основи цивільного захисту), історія, а також через гурткову роботу, позаурочні та позашкільні заходи. А заклади освіти в особі Центрів допризовної підготовки реалізують питання початкової військової справи.

Центри допризовної підготовки в нашій країні вже функціонують в значній кількості. Форми і структура цих закладів різноманітна. Наприклад, в Самарському районі Дніпропетровська існує позашкільний навчальний заклад з однойменним найменуванням. Організація місцевого врядування, відділ освіти Самарського району з порозумінням ставляться до військово-патріотичного виховання молоді, опікують цей заклад. Основний напрямок роботи Центру допризовної підготовки сьогодні – реалізація навчального процесу предмета «Захист Вітчизни». За умов відповідного фінансування Центр здатний також розгорнути гурткову роботу в позаурочний час.

При такій організації вивчення початкової військової справи є **багато позитивних моментів**, які можна привести за прикладом того ж Центру допризовної підготовки.

По-перше, наявність та гідне утримання навчально-матеріальної бази. В цьому закладі працюють три кабіне-

Йому минуло лише 19

22 січня трагічно обірвалося життя випускника Межівського професійно-технічного училища, військовослужбовця 25-ї повітряно-десантної бригади **Олега Сергійовича Кулиненка**, який загинув під час проведення антiterористичної операції на Сході країни під Авдіївкою (Донецька область).

Він був активним учасником громадського життя училища і групи, захоплювався комп’ютерними технологіями і спортом, вів здоровий спосіб життя, захоплювався паурліфтингом. На спортивних змаганнях захищав честь навчального закладу, району, області.

Олег завжди мав свою думку, власні переконання, умів обстоювати їх. Саме тому, завдяки своїй принциповості, вирішив для себе, що повинен бути на передовій боротьби за цілісність і незалежність держави...

Він пішов з життя як справжній герой, патріот своєї Батьківщини!

З лютого 2015 року на загальній лінійці учні, викладачі, майстри виробничого навчання згадали короткий, але яскравий життєвий шлях вихованця МПТУ, вшанували пам'ять Олега Кулиненка хвилиною мовчання. Молодь присвятила свої вірші пам'яті Олега.

Профтехосвіта Дніпропетровщини пишається своїм героєм! **Олена КУЦЕНКО**, методист НМЦ ПТО

ти, обладнані комп’ютерами, навчальними приладами та макетами: вогневої підготовки, тактичної підготовки, цивільного захисту. В Центрі облаштовані навчальні місця стрійової підготовки, правил прицілювання, підготовки варти, спортивний майданчик, спортивна зала, Музей Бойової слави. Заклад забезпечений макетами автоматів, пневматичними гвинтівками. Розташування закладу дозволяє проводити навчально-польові збори на своїй базі.

По-друге, за рахунок нормативного педагогічного навантаження закладу вдається утримувати високо професійних викладачів з числа колишніх військовослужбовців. Таким чином, кадрове забезпечення руuntuється на можливості залучення до навчального процесу найбільш професійних фахівців, що безумовно впливає на якість навчального процесу.

По-третє, організація навчального процесу за «графіком військового дня» передбачає прибуття учнів 12 шкіл району на базу Центру, де сама атмосфера проведення занять не в школі, а в спеціально обладнаних класах, місцях, що мають відповідний «військовий антураж», збільшує налаштовує настрій і посилює мотивацію учнів.

По-четверте, Центри допризовної підготовки стають і Центрами патріотичного виховання, надають методичну і практичну допомогу освітнім закладам у впровадженні державницької політики виховання молоді в школах, шляхом організації і проведення різноманітних заходів, пов’язаних із внутрішнім середовищем школи, та позаурочні форми виховання.

Необхідно дослідити діяльність існуючих Центрів допризовної підготовки, їхню організацію, реалізацію ними навчального процесу та його якість, а також стан наявної навчально-матеріальної бази. По цьому узагальнити цей досвід, вдосконалити його, підсилити матеріальною базою і впровадити у всьому освітньому середовищі. Це шлях варіантну застосування так званого кущового або окружного варіанту, коли на базі однієї зі шкіл, де навчальна база та кадрове забезпечення найбільш відповідає вимогам нормативних документів, створюється регіональний Центр допризовної підготовки.

А навчальну програму нового предмета «Початкова військова справа» та її матеріально-технічне забезпечення, в першу чергу, треба обговорювати з фахівцями Міністерства оборони України.

Свіген НЕСТЕРЕНКО, начальник Комунального позашкільного навчального закладу «Центр допризовної підготовки» Дніпропетровської міської ради, підполковник у відставці